

ВИРУСЛИ ГЕПАТИТЛАРНИНГ ЭПИДЕМИОЛОГИЯСИ ВА ОЛДИНИ ОЛИШ ЧОРА ТАДБИРЛАРИ.

Мизробов Достон Ўктамович
Бухоро Давлат тиббиёт институти.

Аннотация

Гепатитлар – бу жигар яллиғланиши билан кечадиган касалликлар бўлиб, асосан вирусли шакллари (А, В, С, D, E) кенг тарқалган. Ушбу касалликлар жаҳон соғлиқни сақлаш тизими учун жиддий муаммо ҳисобланади. Гепатит А ва Е асосан ифлосланган сув ва озиқ-овқат орқали юқади, В ва С эса қон, жинсий алоқа ёки онадан болага ўтиши мумкин. Дунёда 350 миллиондан ортиқ киши гепатит В, 58 миллиондан ортиқ киши эса гепатит С билан касалланган. Ҳар йили 1,1 миллионгача ўлим гепатит сабабли юз беради. Касалликка қарши курашда вакцинация, қон хавфсизлиги ва шахсий гигиена муҳим аҳамият касб этади. ЖССТнинг 2030-йилгача гепатитни йўқ қилиш стратегияси ушбу муаммога барҳам беришда асосий қадамдир.

Калит сўзлар: Гепатит, вирусли гепатит, А гепатити, В гепатити, С гепатити, эпидемиология, вакцинация, жигар касалликлари, ЖССТ, инфекцион касалликлар, профилактика.

Кириш

Гепатитлар – бу жигар яллиғланиши билан кечадиган касалликларнинг кенг гуруҳи бўлиб, уларнинг энг кенг тарқалган шакллари вирусли гепатитлардир. А, Б, С, Д ва Э турларга бўлинадиган вирусли гепатитлар эпидемиологияси турли географик ҳудудларда ўзига хос хусусиятларга эга. Ушбу касалликлар дунё бўйлаб жиддий соғлиқ муаммоси бўлиб, кўплаб мамлакатларда юқори ўлим ва касалланиш даражасига сабаб бўлмоқда.

Гепатитларнинг тарқалиши яшаш шароитлари, гигиена қоидаларига риоя қилиш даражаси, тиббий хизматларнинг сифати ва аҳолининг хабардорлик даражасига боғлиқ. Ушбу кириш қисмида гепатитларнинг умумий тарқалиш сабаблари, глобал соғлиқни сақлашдаги ўрни ва эпидемиологик аҳамияти ҳақида қисқача маълумот берилади.

Вирусли гепатитларнинг тарқалиши

Гепатит А ва Э: Кўпинча ичимлик суви ёки озиқ-овқат орқали юқади. Сув ва гигиеник шароитлар ёмон бўлган ҳудудларда кенг тарқалган. Кўпроқ ривожланаётган мамлакатларда учрайди.

Гепатит Б ва С: Қон, жинсий алоқа ёки она ва бола ўртасида юқади. Гепатит Б вакцинасининг кенг қўлланилиши сабабли, унинг тарқалиши баъзи ҳудудларда пасайган бўлса-да, гепатит С инфекцияси глобал хавф бўлиб қолмоқда.

Гепатит Д: Гепатит Б билан бирга юқувчи вирусдир, шунинг учун Б вирусининг тарқалиш даражасига боғлиқ.

Эпидемиологик ҳолат

Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилотининг (ЖССТ) маълумотларига кўра, дунё бўйича 350 миллиондан ортиқ одам гепатит Б билан сурункали касалланган, гепатит С билан эса 58 миллиондан кўп бемор бор.

Ҳар йили гепатит вируслари сабабли 1.1 миллионга яқин ўлим қайд этилади, бу эса гепатитни ОИТС ва сил каби хавфли касалликлар қаторига қўяди.

Олдини олиш ва назорат

Гепатитни камайтириш учун асосий чоралар қуйидагилардир:

Гепатит А ва Б га қарши вакциналар қўлланилиши;

Қон ва қон маҳсулотларини хавфсиз етказиш тизимларини яратиш;

Шахсий гигиена қоидаларига риоя қилиш;

Жинсий алоқада ҳимоя воситаларидан фойдаланиш.

Гепатитга қарши глобал курашда ЖССТ томонидан ишлаб чиқилган 2030-йилгача гепатитни йўқ қилиш стратегияси муҳим аҳамиятга эга. Ушбу стратегия диагностика ва даволаш имкониятларини кенгайтиришни, вакциналарни қўллашни, шунингдек, аҳолининг хабардорлигини

Хулоса

Гепатитлар дунё бўйлаб соғлиқни сақлаш тизими учун долзарб муаммо бўлиб қолмоқда. Турли хил эпидемиологик омилларга кўра, А, Б, С, Д ва Э вирусли гепатитларнинг тарқалиш даражаси ва хавфи ҳудудий шароитларга боғлиқ. Гигиена қоидаларига риоя қилиш, хавфсиз қонни таъминлаш ва вакциналар ёрдамида гепатит А ва Б инфекцияларининг олдини олишда сезиларли муваффақиятларга эришилган бўлса-да, С ва Д вируслари хали ҳам глобал хавф бўлиб қолмоқда.

Ушбу касалликларнинг олдини олиш ва уларни йўқ қилишда диагностика, даволаш имкониятларини кенгайтириш, аҳоли хабардорлигини ошириш ва халқаро миқёсда ҳамкорлик муҳим аҳамиятга эга. ЖССТ томонидан ишлаб чиқилган 2030-йилгача гепатитни йўқ қилиш стратегияси дунё аҳолисининг соғлиғини яхшилашда ҳал қилувчи рол ўйнаши кутилмоқда. Гепатитга қарши кураш тадбирларини кучайтириш орқали биз ушбу глобал муаммони сезиларли даражада камайтира оламиз.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Jumaeva.A.A., Nurov.A.S. HYGIENIC PRINCIPLES OF FEEDING CHILDREN AND ADOLESCENTS // Central Asian Academic Journal of Scientific Research, (2022).-P. 258-263.
2. Nurov.A.S. STRATEGIES AND APPROACHES TO REACH OUT-OF-SCHOOL CHILDREN AND ADOLESCENTS // EUROPEAN JOURNAL OF MODERN MEDICINE AND PRACTICE(2023/3/30).-P. 56-58
3. Nurov.A.S. Key Considerations for Assessing School Food Environments// AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI, (2023/3/30).-P. 85-87
4. Nurov.A.S. Disruption of Natural Systems Affects Health // AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI, (2022/11/15).-P. 258-260
5. Nurov.A.S. The Importance of Ecology for Children's Health and Well-Being // AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI, (2022/11/15).-P. 238-240
6. Nurov.A.S. CHANGES IN TASTE AND FOOD INTAKE DURING THE MENSTRUAL CYCLE // Science and innovation, (2022).-P. 251-253
7. Nurov.A.S. Causes of Rational Eating Disorders in Children and Adolescents // AMERICAN Journal of Pediatric Medicine and Health Sciences. AMERICAN Journal of Pediatric Medicine and Health Sciences, (2023).-P.236-239
8. Nurov.A.S. Current Problems in Providing the Population with Clean Drinking Water // AMERICAN Journal of Pediatric Medicine and Health Sciences. AMERICAN Journal of Pediatric Medicine and Health Sciences, (2023).-P.240-242
9. Nurov.A.S. The Role of Water in the Spread of Infectious and Non-Infectious Diseases // AMERICAN Journal of Pediatric Medicine and Health Sciences. AMERICAN Journal of Pediatric Medicine and Health Sciences, (2023).-P.243-245
10. Nurov.A.S. Existing Problems in Providing the Population With Drinking Water Through Underground Water Sources // AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI, (2023).-P.77-79
11. Nurov.A.S. Cleaning of Open Water Bodies From Waste Water From Production Enterprises // AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI, (2023).-P.80-82
12. Nurov.A.S. Sanitary Protection of Water Bodies and The Process of Natural Cleaning in Water Bodies// AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI, (2023).-P.83-85